

și oral limba polonă, ba chiar mai mult, în 1550 a încetat să mai folosească latina în decretalele Seimului¹.

Ultimul dintre Jagielloni dă numeroase îndrumări privind conducerea statului polon și menținerea integrității sale. Drept principală condiție pentru atingerea acestui scop consideră unirea dintre nobilii din întregul stat polon:

« Bo iako madri po łaczinie ktos napisał zgoda male rzeczy rosta. nieszgoda wielkie wpadaya. drugi takze pysze. Moc z yednoczona mocniejszy nisz roszdwoyona. Przeto prosimy y napominamy. dlya Pana Boga. aby wsziszczy obywatelle tak Corronny, iako W. Kziestwa Lytewskie bely y zely w yedny wierze chrzesczyzansky jednostayne aby bely iako Bog Ocziecz sinem w yednosczy Duha v jeden iest » (Căci așa cum înțelept a scris cineva în latină, prin înțelegere se realizează lucruri mici, dar prin neînțelegere se prăbușesc lucruri mari. Altfel de asemenea scrie: puterea unirii este mai mare decât cea a dezbinării. Așa deci, vă rugăm și vă atragem atenția în numele Domnului ca toți cetățenii, atît din Regat, cît și din marele Principat al Lituaniei, să fie și să trăiască laolaltă în credința creștină, să fie uniți, așa cum Dumnezeu tatăl cu fiul și cu sfîntul duh alcătuiesc un tot unitar) f. 3 v.

Ideea aceasta a unității este tratată amplu în introducerea testamentului, fiind chestiunea cea mai acută a zilei. Conștient că o dată cu dispariția dinastiei Jagiellonilor ar fi posibilă și dezlipirea Principatului Lituanian de Polonia și, cu aceasta, dezmembrarea statului, Sigismund August insistă în câteva rînduri asupra menținerii uniunii polono-lituaniene, capabile să asigure puterea și independența statului unit.

« Przeto tym naszym testamentem oboiemu Panstwu Coronie Polsky y wielkiego K. Lytewskiego daiemy. okazuiemy zostawymy, milosc z gode iednoszcz ktora przotkowoye naszymy po łaczinie naszwaly *Uniq* » (Astfel, prin acest testament al nostru, ambelor state și Regatului Polon și Marelui Principat al Lituaniei dăm, arătăm, lăsăm cu limbă de moarte, dragoste, înțelegere și unitatea pe care înaintașii noștri o numeau în latină *unia*) f. 4.

Presupunînd că după moartea sa vor începe disensiuni pentru împărțirea puterii și averii, Sigismund August înscrie amănunțit în testament tot ce se cuvine fiecăruia, conjurîndu-i pe realizatorii testamentului să-i respecte întru totul hotărîrile:

« Aleye aby kaszdy wedlye naszego roszradzenya. rosprawienya. ktoremsy. za dobrego zywota y za dobry pamieczy. z dobrym rosmislem vczyniely. y wedlye sprawiedliwosczy y czonam sluszinie przyszc ma y to czo komu nizey iest opisano otrzymawszy na tym przestal. A przyczyny do rozerwana spolny krzesczyzansky y powynny miłosczy. niemial. ani szukal ». (Dar fiecare după împărțirea și dispozițiile noastre pe care le-am dat în deplină sănătate și a facultăților mintale și cu bună chibzuință, după dreptate și ce să ne rămînă nouă de drept, iar ceea ce va primi fiecare după cum vom arăta mai jos să se mărginească la asta. Și să nu caute pricină de discordie între creștini și de distrugere a iubirii cuvenite) f. 2 v.

Din aceeași categorie mai fac parte:

2 *Napis krolyewsky na tablyczy srebrni wybity y tak w trune wlozony s timy napisu wizey opisanimy* (Inscripția regală gravată pe o tăbliță de argint și așezată în coșciug împreună cu celelalte descrie mai sus), f. 16—16 v, reprezintă un text în versuri albe, în limba latină, despre genealogia regelui decedat și a dinastiei Jagiellonilor. Textul este tradus și în limba latină, (*Eiusdem autoris epitaphium ab alio tamen ex latino in polonicum traductum*) la f. 16 v — 17.

3. *Eiusdem autoris breuoria epitaphium* (Epitaful prescutat al aceluiași autor), f. 17, în versuri albe, în limba latină, același conținut ca și mai sus.

4. *Carmina ktore sa na trunye czenowoy krolyewsky na ktory sa obrazy wylyane podobne piacyz zmislom szlowieczyz a zlotym w ty mierze pisane nad kaszdym zmislem* » (Inscripțiile care se află pe scrierul regal de zinc, pe care sînt și tablouri turnate, înfățișînd cele cinci simțuri ale omului și scris cu aur deasupra fiecărui simț, f. 17 v), inscripții versificate (cite o strofă închinată fiecărui simț), în limba latină.

II. În urma cercetărilor efectuate și a consultării profesorilor polonezi specialiști în literatura acestei epoci, Julian Krzyżanowski și Juliusz Nowak — Dziużewski (Varșovia), am ajuns la concluzia că un număr de 14 lucrări de proză în limba polonă și proză și versuri în limba latină nu au cunoscut pînă acum lumina tiparului. Dintre acestea vom prezenta cîteva:

1. Deosebit de interesantă, ca reprezentînd genul scurt de povestire populară, este *Znaky pewne Kroliewey Iei Mczi takze y krolia Ie M. smierczy* (Anumite semne vestind moartea măriei-sale reginei, precum și pe a regelui), f. 14—15. Este o povestire scurtă, în care se împletește nararea întîmplărilor care au premers morții regelui cu elemente de basm popular. Astfel, regăsim aici motivul popular, zoomorfic, care prezintă bufnița ca pe un vestitor al răului.

¹ J. M. Ossolinski, *op. cit.*, vol. I, p. 426.